

**OCENA POTENCAŁU INSTYTUCJI
DZIAŁAJĄCYCH W SEKTORZE KULTURY
Z OBSZARU ZACHODNIEGO
I PRZEDNIEGO POMORZA W ZAKRESIE
PODEJMOWANIA DZIAŁAŃ
TRANSNARODOWYCH**

RAPORT

Szczecin 2015

Raport przygotowano w ramach projektu pt. *Trans-Opera - Increasing local culture and social operators trans-border capacity with opera*, dofinansowanego ze środków Programu Europejskiej Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk 2007-2013

I. WSTĘP	5
II. OBSZAR TERYTORIALNY OBJĘTY ANALIZĄ	7
II.1 Województwo zachodniopomorskie	7
II.2 Land Meklemburgia – Pomorze Przednie	9
II.3 Powiązania międzyobszarowe	11
III. PRZYKŁADY TRANSNARODOWYCH KULTURALNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ INSTYTUCJI Z WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO I MEKLEMBURGII- POMORZA PRZEDNIEGO	14
III.1 Razem jesteśmy silni – centralne muzea pomorskie wspólnie tworzą wystawy stałe promujące kulturę Pomorza	14
III.2 Rewitalizacja Europejskiego Szlaku Kulturowego gna Obszarze Południowego Bałtyku – Pomorska Droga Św. Jakuba	15
III.3 Niemiecko-Polskie Centrum Szkół Muzycznych Stargard Szczeciński/ miasto hanzeatyckie Stalsund – zachowanie i pielęgnacja dziedzictwa kulturowego	17
III.4 VII Międzynarodowy Festiwal Chóralny – Szczecin 2010	18
III.5 Festiwal Muzyczne Fascynacje – Karlino 2012	19
III.6 Niemiecko-Polski Festiwal Spotkań KUKUKA (KUnst, KULTur, KAjute)	20

IV. STATYSTYKI DOTYCZĄCE REALIZACJI POLSKO-NIEMIECKICH PROJEKTÓW PARTNERSKICH PRZY WSPARCIU ŚRODKÓW UE	22
IV.1 Program Południowy Bałtyk	22
IV.2 Program Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia – Polska (projekty standardowe)	25
IV.3 Program Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia – Polska (małe projekty)	28
V. WSPÓŁPRACA TRANSNARODOWA W OCZACH PRZEDSTAWICIELI LOKALNYCH PODMIOTÓW	30
VI. ANALIZA SWOT LOKALNYCH PODMIOTÓW POD KĄTEM ICH POTENCJAŁU TRANSRANICZNEGO	39
VII. WNIOSKI I PODSUMOWANIE	42

I. WSTĘP

Przedmiotowy raport powstał w związku z realizacją w ramach partnerstwa Opery na Zamku w Szczecinie (Polska) oraz Theater of Vorpommern (Niemcy) projektu pt. *Trans-Opera - Increasing local culture and social operators trans-border capacity with opera*, dofinansowanego ze środków Programu Europejskiej Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk 2007-2013. Celem projektu było przygotowanie koncepcji dla większego przedsięwzięcia obydwu instytucji, które dzięki dofinansowaniu ze środków Programu Południowy Bałtyk 2014-2020 ma posłużyć lokalnym podmiotom z sektora kultury Zachodniego Pomorza, zwiększeniu ich potencjału do współpracy transgranicznej. W ramach projektu głównego przewidzianego na lata 2016-2017 zakłada się stworzenie modelu współpracy transgranicznej teatrów operowych z lokalnymi podmiotami z sektora kultury, a także przygotowanie narzędzi umożliwiających uczestnictwo lokalnych uczestników w przygotowywaniu spektakli operowych. W efekcie zwiększy się zarówno potencjał do podejmowania współpracy transnarodowej przez małe podmioty, jak również dostęp do sztuki operowej w mniejszych miejscowościach.

Aby planowany projekt główny był przygotowany możliwie najlepiej oraz wychodził naprzeciw oczekiwaniom lokalnych społeczności, które są główną grupą docelową projektu, podjęta została inicjatywa w ramach instrumentu „seed money” w ramach Programu Południowy Bałtyk 2007-2013. Inicjatywa Opery na Zamku w Szczecinie oraz Theater of Vorpommern przewidziana w okresie od lipca do października 2015 roku zakładała analizę potencjału lokalnych instytucji działających w sektorze kultury z województwa zachodniopomorskiego oraz landu Meklemburgia - Pomorze Przednie oraz przygotowanie koncepcji głównego projektu uwzględniającego zidentyfikowane problemy i mocne strony lokalnych podmiotów z regionu. Teren Meklemburgii-Pomorza Przedniego w ramach analizy ujęty został w całości, pomimo faktu, iż tylko północne powiaty leżą na kwalifikowalnym obszarze Programu Południowy Bałtyk 2007-2013 i 2014-2020. Wynika to z dwóch czynników – po pierwsze wiele statystyk dostępnych jest tylko z poziomu kraju związkowego, a po drugie – ze względu na bardzo niską gęstość zaludnienia i zbliżony poziom gospodarczy powiatów kraju związkowego, wartość poszerzonej analizy będzie większa.

Przedmiotowy raport stanowi sformalizowaną analizę potencjału zachodniopomorskich lokalnych podmiotów z sektora kultury do działań transnarodowych, we współpracy z zagranicznymi instytucjami i artystami/specjalistami. Do jego opracowania wykorzystano zarówno istniejące dane nt. zrealizowanych transgranicznych przedsięwzięć, jak również wyniki przeprowadzonych w ramach inicjatywy badań.

Losowo wybrane instytucje kultury, samorzady (jako organizatorzy działalności kulturalnej) oraz organizacje pozarządowe z branży kultury zostały zaproszone do udziału w badaniu ankietowym, które posłużyło ocenie ich potencjału do współpracy transgranicznej. W przypadku podmiotów aktywnie współpracujących z zagranicznymi instytucjami/artystami starano się uzyskać dane nt. najczęstszych typów inicjatyw oraz oczekiwań co do przyszłej aktywności. Z kolei reprezentantów instytucji bez doświadczenia międzynarodowego bądź z niewielkim dorobkiem w tym zakresie, pytano o przyczyny nie podejmowania takich działań i możliwości wsparcia w tym obszarze.

Opracowany raport stanowi nie tylko wsparcie dla Opery na Zamku w Szczecinie i Theater of Vorpommern do przygotowania koncepcji projektu głównego, ale także przewodnik dla lokalnych podmiotów przy przygotowywaniu przedsięwzięć zakładających współpracę z zagranicznymi podmiotami. Raport uwzględnia w tym celu także najciekawsze praktyki z zakresu kultury w projektach transgranicznych oraz informacje o instytucjach, które uczestniczyły w badaniach ankietowych i spotkaniach, a także realizowały w przeszłości zagraniczne projekty. Tym samym, podmioty zlokalizowane po obydwu stronach polsko-niemieckiej granicy poprzez podręcznik uzyskają informację o instytucjach, które tak samo są zainteresowane wspólnymi międzynarodowymi inicjatywami.

II. OBSZAR TERYTORIALNY OBJĘTY ANALIZĄ

Ze względu na obszar oddziaływania instytucji partnerów realizujących projekt przygotowawczy w ramach instrumentu „seed money”, analizę potencjału transnarodowego lokalnych instytucji z sektora kultury przeprowadzono na obszarach:

- województwa zachodniopomorskiego (Polska)
- landu Meklemburgia – Pomorze Przednie (Niemcy)

II.1 Województwo zachodniopomorskie

Województwo zachodniopomorskie jest jednym z największych pod względem powierzchni polskich województw, zajmując obszar prawie 23 tys. km². W 2013 roku region zamieszkiwało niecałe 1,72 mln osób, z czego prawie 70% - obszary miejskie. Według prognoz w kolejnych latach będzie to region stopniowo wyludniający się – do 2020 roku ubędzie ok. 1,5 % mieszkańców, a za 35 lat spadek w stosunku do obecnej populacji wyniesie aż 15%. Na 100 mężczyzn na tym obszarze przypadało w 2013 roku 105 kobiet. Najwięcej mieszkańców jest w wieku produkcyjnym (prawie 40%), a najmniej przedprodukcyjnym (17,6%). Znacznie więcej niż osób w wieku przedprodukcyjnym jest osób w wieku poprodukcyjnym oraz produkcyjnym niemobilny, które w sumie stanowią ponad 40% populacji. Świadczy to o postępującym procesie starzenia się społeczeństwa – w nieco mniejszym stopniu dotyczy to mieszkańców obszarów wiejskich, gdzie osób do 18-stego roku życia jest więcej niż osób w wieku poprodukcyjnym.

Siedzibą województwa i jego największym ośrodkiem jest Szczecin, zamieszkały pod koniec 2014 roku przez ponad 407 tys. osób. Drugim co do wielkości miastem regionu jest Koszalin, położony we wschodniej części regionu, zamieszkały przez prawie 110 tys. osób. Do ważnych regionalnych ośrodków należą także: Stargard Szczeciński, Kołobrzeg, Szczecinek i Świnoujście, które zamieszkałe przez ok. 41 tys. osób zajmuje powierzchnię ponad dwukrotnie większą niż Koszalin. Oprócz trzech miast na prawach powiatu (Szczecin, Koszalin, Świnoujście) w ramach województwa znajduje się jeszcze 18 powiatów, które łącznie obejmują 62 miasta oraz zamieszkuje je ok. 67% populacji województwa.

Rys. 1 Podział administracyjny województwa zachodniopomorskiego

Jeżeli chodzi o sektor kultury, to w 2013 roku było 8 teatrów i instytucji muzycznych, 28 muzeów i oddziałów muzealnych, 20 kin stałych i 10 galerii sztuki.

W 2014 roku na 1 placówkę biblioteczną w woj. zachodniopomorskim przypadało 3 530 osób, co jest wynikiem lepszym niż średnia dla kraju (4 100), natomiast na 1 000 mieszkańców województwa przypadało średnio prawie 4 050 woluminów księgozbioru (średnia dla Polski to niecałe 3 400). Gorzej niż w kraju wypadła jednak aktywność czytelnicza ludności – średnio 150 na 1000 mieszkańców było w 2014 roku czytelnikami bibliotek (w Polsce 164), a 1 czytelnik wypożyczał rocznie średnio 17,4 woluminu (w Polsce średnio 18,3). W tym samym roku na terenie województwa funkcjonowało 349 obiektów typu: dom/ośrodek kultury, świetlica/klub – od 2012 roku ich liczba wzrosła prawie o 18%.

Imprezy organizowane przez ośrodki kultury cieszyły się podobnym zainteresowaniem jak średnio w całym kraju, tzn. na 1 mieszkańca regionu przypadała średnio 1 osoba uczestnicząca w 2014 roku w imprezach domów kultury.

Gorsza była aktywność mieszkańców w wydarzeniach organizowanych przez instytucje kultury profesjonalnie prowadzące działalność sceniczną – w 2014 roku na 1000 mieszkańców województwa przypadało ok. 258 słuchaczy, podczas gdy średnio w kraju było ich ok. 319. Taka sytuacja miała miejsce mimo lepszego niż średnio w kraju dostępu do tego typu wydarzeń – w 2014 roku na 1 miejsce w teatrze/instytucji muzycznej w woj. pomorskim przypadało prawie 424 mieszkańców, natomiast dla całej Polski wskaźnik ten wynosił ok. 454. Trudniej było o natomiast o miejsce w kinie – w zachodniopomorskim na 1 miejsce przypadało ok. 166 mieszkańców, gdy średnia dla kraju w 2014 roku wniosła ok. 144 osoby – przełożyło się to również na liczbę widzów – na 1 000 mieszkańców regionu w tym samym roku przypadało 972 widzów, a średnia dla Polski przekroczyła 1 070 osób.

II.2 Land Meklemburgia – Pomorze Przednie

Kraj związkowy Meklemburgia-Pomorze Przednie to najrzadziej zaludniony region w Republice Federalnej Niemiec (ok. 70 osób/ 1 km²) oraz jeden z najsłabiej zamieszkałych landów w Niemczech (mniej mieszkańców liczą tylko kilkanaście razy mniejsze pod względem powierzchni kraje związkowe: Brema oraz Saara). Populacja ok. 1,6 mln osób w większości zamieszkuje miejscowości liczące do 20 tys. mieszkańców (ponad 63% mieszkańców), natomiast nieco ponad 1/3 osób mieszka w 9 największych miastach regionu. Na 100 mężczyzn na tym obszarze przypadały w 2014 roku 103 kobiety. Społeczeństwo tego kraju związkowego uchodzi za starzejące się – jeszcze w 1990 roku Meklemburgię-Pomorze Przednie zamieszkiwało o ok. 300 tys. osób więcej, a w ostatnich latach czynnych zawodowo było tylko nieco ponad 40% populacji landu.

Stolicą kraju jest Schwerin, posiadające prawa powiatu i stanowiące drugie co do liczby ludności miasto regionu (ok. 90 tys. mieszkańców). Największym ośrodkiem miejskim landu jest Rostock (również na prawach powiatu) – mieszka w nim ok. 200 tys. osób, czyli ponad 12% populacji Meklemburgii-Pomorza Przedniego.

Do ważnych ośrodków miejskich należą także Neubrandenburg, Stralsund, Greifswald i Wismar, liczące od 40 do 60 tys. mieszkańców. Obok miejscowości Parchim i Güstrow stanowią one siedziby 6 powiatów.

Rys. 2 Podział administracyjny kraju związkowego Meklemburgia-Pomorze Przednie

W Meklemburgii-Pomorzu Przednim w 2012 roku działało 108 bibliotek, natomiast na 1000 mieszkańców przypadało średnio 79 czytelników stale korzystających z bibliotek publicznych. Mimo nielicznej grupy użytkowników bibliotek, ich czytelników należy uznać za wyjątkowo aktywnych – na jednego czytelnika przypadało średnio 36 wypożyczonych pozycji rocznie. Mieszkańcy, jak również turyści odwiedzający region, często odwiedzali natomiast tutejsze muzea. W 2011 roku 222 tego typu placówki, które zorganizowały w sumie 324 wystawy, odwiedziło ponad 3,47 mln osób – średnia liczba odwiedzin muzeów na jednego mieszkańca była gorsza jedynie od analogicznych wartości w Berlinie, Bremie i Saksonii.

Licznie w Meklemburgii-Pomorzu Przednim odwiedzane są również teatry – w 2010 roku zgromadziły one na spektaklach ponad 615 tys. widzów, z czego niespełna 90 tys. oglądało spektakle operowe/balet, ponad 56 tys. – musicale/operetki, prawie 128 tys. – spektakle dla dzieci i młodzieży, a ponad 152 tys. sztuki teatralne.

II.3 Powiązania międzyobszarowe

Regiony województwa zachodniopomorskiego oraz kraju związkowego Meklemburgia-Pomorze Przednie łączy nie tylko wspólna granica, ale także historia, kultura czy zależności gospodarcze.

Historycznie części obydwu regionów wchodziły w obszar Pomorza Przedniego (Przedpomorze, Vorpommern), w Polsce zwanego również Pomorzem Zaodrzańskim. Obszar ten przez blisko 500 lat, od XI wieku przynależało do Księstwa Pomorskiego – zależnego kolejno od Polski, Danii, Saksonii, Branderburgii i Świętego Cesarstwa Rzymskiego. Dalsze dzieje tego obszaru początkowo były związane ze Szwecją, a później już tylko z protoplastami państwa niemieckiego – Królestwem Prus Cesarstwem Niemiec.

Większość obecnego Pomorza Przedniego przynależy obecnie do Niemiec, tworząc częściowo kraj związkowy Meklemburgia – Pomorze Przednie (powiaty: Vorpommern-Greifswald, Vorpommern-Rügen i Mecklenburgische Seenplatte), z kolei niewielka część tego regionu przynależy do Polski (Szczecin, Świnoujście, powiaty: gryfiński, policki, goleniowski i kamieński). Stolicą Pomorza Przedniego był Szczecin, będący dzisiaj największym miastem tego obszaru.

Wspólne historia i tradycje sprawiły, że w latach 90-tych XX wieku, czyli jeszcze na długo przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, przedstawiciele regionu po obydwu stronach granicy zdecydowali o zdefiniowaniu stałej współpracy. W 1995 r. utworzono Euroregion Pomerania, którego celem jest wspieranie współpracy międzynarodowej między państwami, których terytoria go tworzą. Do Euroregionu przynależą przede wszystkim niemieckie powiaty: Vorpommern-Greifswald i Vorpommern-Rügen oraz 98 gmin/powiatów województwa zachodniopomorskiego.

Zgodnie z postanowieniami umowy członków zespołu samorządów, celem Euroregionu Pomerania było podejmowanie wspólnych działań dla równomiernego i zrównoważonego rozwoju regionu oraz zbliżenia jego mieszkańców po obu stronach granicy. W obszarze jego zainteresowań znalazły się: współpraca gospodarcza, transfer technologii, szkolenia zawodowe, wymiana młodzieży i grup zawodowych, współpraca kulturalna, ochrona środowiska naturalnego, poprawa gospodarki leśnej i rolnej, infrastruktury granicznej i transgranicznej, budowa kompleksowego systemu informacji, koordynacja transgranicznego planowania przestrzennego, współpraca podczas pożarów i klęsk żywiołowych.

Ze względu na fakt, iż Polska w momencie powstania Euroregionu nie była członkiem UE, na potrzeby wspólnych projektów transgranicznych wykorzystywano środki Programu PHARE CBC, który w owym czasie był największym corocznym programem wspierającym integrację Polski ze strukturami europejskimi.

Po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej, możliwe było skorzystanie z większych programów, dostępnych tylko dla krajów unijnych. W latach 2004-2006, członkowie Euroregionu mogli korzystać z Programu Interreg IIIA: Rzeczpospolita Polska (woj. zachodniopomorskie) – Meklemburgia Pomorze Przednie/ Branderburgia, a w latach 2007-2013 z Interreg IVA, obejmującego ten sam obszar. Na lata 2014-2020 przewidziano kontynuację ww. Programu.

Nadmorskie położenie obydwu regionów sprawiło, że mogą one także korzystać z Programu Południowy Bałtyk, obejmującego również wschodnie Pomorze Polski oraz niektóre obszary Litwy, Szwecji i Danii. Wsparcie finansowe dla tego obszaru było dostępne w perspektywie finansowej 2007-2013 i będzie kontynuowane również w latach 2014-2020.

Niezależnie od Euroregionu oraz Programów Unii Europejskiej, funkcjonuje również Forum Parlamentów Południowego Bałtyku, którego celem jest znalezienie wspólnych interesów i priorytetów dla rozwoju obszaru południowego Bałtyku. Podczas odbywających się od 2003 roku forów uczestniczą przewodniczący Sejmików Województwa Zachodniopomorskiego i Pomorskiego oraz Prezydentów Parlamentów Meklemburgii-Pomorza Przedniego i Szlezwika-Holsztynu – w późniejszym okresie dołączyły też: Duma Obwodu Kaliningradzkiego, Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz Rada Wolnego i Hanzeatyckiego Miasta Hamburg.

Istnienie tak wielu programów oraz formacji, które integrują obszary województwa zachodniopomorskiego i kraju związkowego Meklemburgia-Pomorze Przednie świadczy o silnej potrzebie współpracy społeczności obydwu krajów. Każde ze zdefiniowanych narzędzi w obszarze zainteresowania stawia wspólne działania kulturalne i związane z kultywowaniem wspólnych tradycji. W tym zakresie trudno mówić jednak o współpracy, jeśli nie angażują się w nią lokalne społeczności i małe podmioty, które są w stanie dotrzeć do poszczególnych grup społecznych. A to właśnie lokalne społeczności dają przykłady drobnych transgranicznych elementów współpracy obu krajów – wielu mieszkańców na co dzień dojeżdża do pracy za polsko-niemiecką granicę, ma rodzinę w obcym, ale bliskim kraju, czy robi zakupy bądź spędza wolny czas u zagranicznego sąsiada.

Duży ruch przygraniczny na tym obszarze pośród mieszkańców Polski i Niemiec był już obserwowany przed wejściem Polski do UE, toteż jakość wspólnych działań lokalnych podmiotów na tym obszarze może być szczególnie owocna.

III. PRZYKŁADY TRANSNARODOWYCH KULTURALNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ INSTYTUCJI Z WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO I MEKLEMBURGII-POMORZA PRZEDNIEGO

Duża liczba narzędzi i programów wspierających polskie i niemieckie podmioty z obszaru Pomorza w zakresie wspólnych przedsięwzięć sprawia, że instytucje o dużym potencjalnie organizacyjnym bardzo często decydują się razem ze swoim zagranicznym partnerem przygotowywać ciekawe inicjatywy. Jednakże z uwagi na fakt, iż projekty dużych instytucji ze względu na ich potencjał zwykle przewyższają swoją jakością małe projekty, zgłaszane przez niewielkie podmioty, organizowane są także Fundusze Małych Projektów. W ramach tych inicjatyw kwoty wsparcia finansowego są mniejsze, ale za to zwiększają prawdopodobieństwo uzyskania dofinansowania przez małe instytucje.

W ramach przedmiotowego rozdziału zaprezentowane zostaną po trzy przykłady dużych i mały projektów z obszaru kultury, realizowane wspólne przez instytucje z woj. zachodniopomorskiego i Meklemburgii Pomorza-Przedniego.

III.1 Razem jesteśmy silni – centralne muzea pomorskie wspólnie tworzą wystawy stałe promujące kulturę Pomorza

W latach 2009-2013 w ramach Programu Operacyjnego Celu 3 Współpraca Terytorialna – Współpraca Transgraniczna Krajów Meklemburgia - Pomorze Przednie/ Branderburgia i RP (woj. zachodniopomorskie) 2007-2013 realizowany był wspólny projekt Muzeum Narodowego w Szczecinie i Pommersches Landesmuseum z Greifswaldu.

Celem projektu było zwiększenie wśród mieszkańców Pomorza wiedzy o wspólnym dziedzictwie kulturowym, co przyczyniło się do budowania i cementowania świadomości regionalnej o wymiarze transgranicznym, a przez to do procesu integracji pogranicza. Dodatkowo projekt przyczynił się do intensyfikacji kontaktów i współpracy transgranicznej w dziedzinie kultury.

W ramach kontynuacji rozpoczętej już wcześniej współpracy Muzeów, stworzone zostały dwie wystawy stałe:

- „Złoty wiek Pomorza. Sztuka na dworze książąt pomorskich w XVI i XVII wieku” (w Szczecinie)
- „Historia Pomorza. XVII-XIX w.” (w Greifswaldzie).

Był to pionierski projekt, który zakładał wspólne tworzenie stałych ekspozycji poświęconych regionowi Pomorza. Stworzono również publikacje towarzyszące wystawom (w tym album promujący dziedzictwo kulturowe Pomorza) i system audio przewodników (polsko-angielsko-niemieckich). Oprócz promocji wspólnego dziedzictwa, obie instytucje zyskały nowoczesne wyposażenie wnętrz muzealnych, korzystnie wpływających na poprawę stanu infrastruktury ich obiektów. Zastosowano także nowoczesne rozwiązania komunikacyjne oraz stworzono specjalistyczne ścieżki i scenariusze zwiedzania przeznaczonych dla konkretnego odbiorcy.

Wartość projektu przekroczyła 615 tys. EUR, a dofinansowanie z UE wyniosło ponad 446,5 tys. EUR. Efekty projektu stanowią doskonały przykład, jak z jednej strony promować wspólne dziedzictwo kulturowe i historyczne, a z drugiej – wykorzystać współpracę do jednoczesnego unowocześnienia i wzbogacenia infrastruktury instytucji kultury po obydwu stronach granicy.

III.2 Rewitalizacja Europejskiego Szlaku Kulturowego gna Obszarze Południowego Bałtyku – Pomorska Droga Św. Jakuba

Samorząd Województwa Zachodniopomorskiego, Fundacja Szczecińska oraz Uniwersytet im. Ernsta Moritza Arndta w Greifswaldzie w latach 2011-2013 realizowały wspólnie z pomorskimi i litewskimi samorządami, a także innymi organizacjami z Polski, Rosji, Litwy i Niemiec, projekt zakładający powstanie nowego produktu turystycznego – reaktywowanego szlaku kulturowego Pomorskiej Drogi św. Jakuba Apostoła.

Do celów tego transgranicznego projektu, współfinansowanego ze środków Programu EWT Południowy Bałtyk 2007-2013, należało:

- wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i stworzenie południowo-bałtyckiego szlaku turystycznego połączonego z szerszą europejską siecią

- stworzenie warunków koniecznych do dalszego rozszerzenia szlaku na wschód
- powiązanie drogi w sensie informacyjnym i kulturowym z szerszą istniejącą już siecią europejską
- podniesienie wśród miejscowej ludności i potencjalnych grup docelowych świadomości istnienia i atrakcyjności produktu turystyczno-pątniczego
- promocja oraz przetestowanie korzystania z produktu, przez grupy społeczne nieangażujące się wcześniej w turystykę
- stworzenie środowiska związanego i zaangażowanego w promowanie i funkcjonowanie Drogi Św. Jakuba

W ramach projektu:

- przygotowano ogólną koncepcję Drogi Św. Jakuba wzdłuż wybrzeża Morza Bałtyckiego
- opracowano i wdrożono plan działania dla stworzenia trasy w każdym zaangażowanym regionie, w tym zinwentaryzowano dostępną infrastrukturę i związane z nią miejsca kulturalnego dziedzictwa; określono dokładny przebieg trasy i oznakowano ją poprzez drogowaskazy
- zrealizowano szkolenia z branży turystycznej dla lokalnych i regionalnych podmiotów (w zakresie realizacji mały inwestycji oraz potrzeb dla osób niepełnosprawnych i starszych)
- przygotowano narzędzia marketingowe dla promocji tras
- zrealizowano pilotażowe wycieczki po szlaku z udziałem osób niepełnosprawnych i dziennikarzy.

Podjęta współpraca transgraniczna polegała na transferze know-how i testowaniu przekazanej wiedzy i doświadczeń w różnych warunkach narodowych.

Budżet projektu wyniósł ponad 1,255 mln EUR, z czego dofinansowanie z UE – ponad 1 mln EUR. Projekt stanowi dobry przykład transgranicznej współpracy dużych samorządów (regionalnych/powiatowych) z ośrodkami naukowymi i małymi podmiotami (kościół, organizacje turystyczne, fundacje). Wskazany wzór sieciowego projektu pokazuje, że partnerstwo transgraniczne nie musi opierać się wyłącznie na wzajemnym wsparciu finansowym i wspólnych inwestycjach, ale również na wymianie wiedzy, szkoleniach dla mniej doświadczonych instytucji oraz wdrażaniu know-how na nowych obszarach.

III.3 Niemiecko-Polskie Centrum Szkół Muzycznych Stargard Szczeciński/ miasto hanzeatyckie Stralsund – zachowanie i pielęgnacja dziedzictwa kulturowego

W latach 2010-2014 Samorząd Hanzeatyckiego Miasta Stralsund oraz Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia w Stargardzie Szczecińskim realizowały wspólny projekt inwestycyjny w ramach Programu INTERREG IVA Celu 3 Współpraca Terytorialna – Współpraca Transgraniczna Krajów Meklemburgia - Pomorze Przednie/ Brandenburgia i RP (woj. zachodniopomorskie) 2007-2013.

Wieloletnia współpraca obydwu instytucji sprawiła, że jej przedstawiciele postanowili podjąć się wspólnych działań mających na celu poprawę warunków lokalowych i stworzenie swoim uczniom nie tylko optymalnej możliwości do nauki, ale również prowadzenia wspólnych warsztatów, szkoleń, kursów doskonalących umiejętności, koncertów muzyki kameralnej, wymian czy konferencji.

Główny ciężar inwestycji dotyczył remontu Siedziby Stanów, mającej stanowić nową siedzibę Szkoły Muzycznej w Stralsund. Obiekt powiększono o nowy budynek, połączony z remontowanym szklanym łącznikiem, możliwym do wykorzystania również jako dziedziniec. W przypadku polskiej szkoły wykonano remont budynku zabytkowego, dokonano rozbudowy, nadbudowy i przebudowy drugiego budynku z lat 80-tych oraz zrealizowano prace renowacyjne i konserwatorskie na elewacji gotyckiej kamienicy zabytkowego budynku. Zarówno polska, jak i niemiecka szkoła zostały kompleksowo wyposażono zarówno w meble i wyposażenie, jak też instrumenty oraz sprzęt multimedialny.

Dyrektorzy obydwu szkół docenili wkład swoich zagranicznych partnerów, nadając salom koncertowym nazwy miast – w Stargardzie Szczecińskim sala nosi imię „Stralsund”, a w Stralsund – „Stargard Szczeciński”.

Remonty i przebudowy szkół pozwoliły jeszcze bardziej zacieśnić współpracę pomiędzy szkołami – dzięki idei wspólnego planu inwestycji zyskały nie tylko lepsze warunki lokalowe do integrujących polską i niemiecką młodzież działań edukacyjnych i artystycznych, ale również swoich działań statutowych. Całkowita wartość projekty wyniosła ponad 5,9 mln EUR, z czego dofinansowanie – niecałe 4,9 mln EUR.

III.4 VII Międzynarodowy Festiwal Chóralny – Szczecin 2010

VII Międzynarodowy Festiwal Chóralny - Szczecin 2010 odbył się w dniach 21 - 23 maja 2010 r. pod honorowym patronatem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP Bogdana Zdrojewskiego oraz Ministra Kultury RFN Berndta Neumanna. Początki tradycji Międzynarodowego Festiwalu Chóralnego sięgają października 1996 r. kiedy to w Zamku Książąt Pomorskich odbył się Międzynarodowy Festiwal Chóralny Szczecin-Berlin. Sukces artystyczny i organizacyjny tej imprezy pozwolił na powołanie do życia Międzynarodowego Festiwalu Chóralnego o szerokiej, otwartej formule, który po raz pierwszy odbył się w 1998 roku, pod wysokim protektoratem ministrów spraw zagranicznych Polski i Niemiec. W imprezie wzięło udział 48 chórów z Danii, Niemiec, Norwegii, Rosji, Szwecji, Ukrainy, Włoch i Polski. Już po pierwszej edycji, szczeciński festiwal zyskał sobie wysoką renomę przyczyniając się do jego szerokiej popularności w wielu krajach Europy. Kolejne festiwale w latach 2002, 2004, 2006 i 2008 ostatecznie utrwaliły pozycję Zamku Książąt Pomorskich, a tym samym Szczecina, jako centrum chóralnego muzykowania, odgrywającego znaczącą rolę w kulturze muzycznej Polski i Europy.

W siódmej edycji Festiwalu udział wzięło 26 chórów tj. ok. 900 śpiewaków m.in. z Puerto Rico, Włoch, Szwecji, Japonii, Niemiec, Ukrainy i Polski. Zespoły wystąpiły w 10 koncertach na terenie Szczecina m.in. w Filharmonii, Zamku i Katedrze, ponadto w Goleniowie i Lipianach oraz po stronie niemieckiej w Pasewalk i Prenzlau. Siódma edycja była współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska - Meklemburgia Pomorze Przednie/ Brandenburgia 2007 - 2013 oraz ze środków budżetu państwa. Budżet projektu (zgodnie z umową o dofinansowanie) wyniósł 25 000,00 EUR (EFRR 21 250 EUR, wkład własny 3 750 EUR).

Realizacja przedmiotowego projektu pozwoliła kontynuować wieloletnią tradycję międzynarodowego festiwalu chóralnego z wiodącą rolą polskich i niemieckich artystów. Dzięki dofinansowaniu występy chórów można było podziwiać już jednak nie tylko w Szczecinie, ale również w mniejszych miejscowościach woj. zachodniopomorskiego i zachodnich obszarów Niemiec.

III.5 Festiwal Muzyczne Fascynacje – Karlino 2012

W dniach 17-18 sierpnia 2012 r. w Karlinie odbył się „Festiwal Muzyczne Fascynacje”, której organizatorem była gmina Karlino. Była to ósma edycja corocznej imprezy. Miasto odwiedzili goście niemal z całej Europy. Wśród uczestników Festiwalu znalazły się zespoły m.in. ze Szwecji, Łotwy, Niemiec, Białorusi, Polski i Estonii, jednakże główną grupę docelową stanowiła młodzież z Karlina oraz jego miast partnerskich – Wolgast i Dargun. Cechą wspólną wszystkich uczestników wydarzenia była miłość do muzyki i tańca, która przejawiała się w każdej możliwej postaci. Muzyczne Fascynacje miały za zadanie w przyjacielskim duchu integrować dzieci i młodzież z różnych krajów oraz uświadomić im piękno własnej kultury, a także uczyć dostrzegać i podziwiać odmienność wartości kulturowych swoich europejskich kolegów.

Celem festiwalu było umożliwienie zaprezentowania uzdolnień wokalnych, instrumentalnych, tanecznych oraz konfrontacja osiągnięć i wymiana doświadczeń, czyli muzyczna integracja z kulturą polską. Festiwal miał na celu także rozwijanie zdolności artystycznych dzieci i młodzieży oraz promowanie różnych form aktywności twórczej poprzez bezpośredni kontakt z tańcem i muzyką. Projekt stanowi doskonały przykład, jak na kanwie współpracy polskich i niemieckich miast partnerskich, pierwotnie zakładającej jedynie wymianę artystyczną młodzieży, możliwe jest zbudowanie międzynarodowego festiwalu muzycznego, skupiającego także młodych ludzi z innych krajów.

Festiwal był współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska - Meklemburgia Pomorze Przednie/ Brandenburgia 2007 – 2013. Koszt całkowity projektu to 23 159,00 EUR, a dofinansowanie z EFRR wyniosło 19 685,00 EUR.

III.6 Niemiecko-Polski Festiwal Spotkań KUKUKA (KUnst, KUltur, KAjute)

W 2014 roku niemiecka instytucja – HOP Transnationales Netzwerk Odermündung e.V. w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Czas Przestrzeń Tożsamość w Szczecinie wspólnie przygotowały niemiecko-polski festiwal na wodach Zalewu Szczecińskiego (23-31 maja 2014). Koncerty, performance, wystawy, warsztaty dyskusje oraz atrakcje turystyczne, skupiające polskich i niemieckich artystów oraz miejscową ludność i turystów, umożliwiły kulturalne pobudzenie obszaru przygranicznego. W ramach mobilnego festiwalu zaproponowano m. in. kolaż literacki z polsko-niemiecką pisarką Brygidą Helbig oraz w Greifswaldzie performance taneczno-muzyczny z Fine Kwiatkowski i Willehadem Grafenhorstem, w Peenemünde imprezę filmową organizowaną przez Opernale e.V wraz ze świadkami czasów „Solidarności“, zakończoną muzyczną uroczystością „Wiatr Wolności“, na zamku Klempenow dyskusję „Sztuka dla demokracji – demokracja w sztuce“ z przedstawicielami Akademii Sztuki ze Szczecina oraz artystą Benno Plassmannem z zamku Bröllin, w Wietzow i Ückermünde warsztaty postrzegania lub fotograficzne, w Trzebieży koncert połączony z warsztatami gry na dudach, w Wolinie prezentacje filmowe oraz koncert fortepianowy, a na koniec w pasie granicznym na plaży w Świnoujściu wielki happening pod nazwą „Wyspa wielu spotkań“. W sumie w północnym obszarze przygranicznym Polski i Niemiec odbyło się ponad 30 imprez.

Celem projektu było stworzenie wspólnej przestrzeni do prawdziwego partnerstwa w obszarze przygranicznym, który poprzez odrzucenie granic może stać się „centrum, a nie zaściankiem, na przekór oficjalnym stanowiskom w polityce, która jeszcze tego nie dostrzegła”. Projekt miał przyczynić się do kontynuacji regionalnego procesu, polegającego na stwarzaniu dogodnych warunków dla osiedlania się artystów, a przy tym stworzenia nowych miejsc pracy. Festiwal umożliwił również aktywację lokalnej społeczności, która poprzez powrót do korzeni (np. warsztaty gry na dudach) stała się bardziej świadoma swojej tożsamości. Idea Festiwalu jest również ściśle związana z koncepcją KUKUKI, tzw. republiki stworzonej przez artystów, która ma służyć rozwojowi potencjału regionu wokół Zalewu Szczecińskiego.

Budżet projektu wyniósł ponad 10 000,00 EUR, z czego dofinansowanie Programu Współpracy Transgranicznej Polska - Meklemburgia Pomorze Przednie/ Brandenburgia 2007 – 2013: ponad 8,6 tys. EUR.

IV. STATYSTYKI DOTYCZĄCE REALIZACJI POLSKO-NIEMIECKICH PROJEKTÓW PARTNERSKICH PRZY WSPARCIU ŚRODKÓW UE

Dzięki wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej, projekty dofinansowane ze środków unijnych stały się jednymi z najbardziej rozpoznawalnych spośród inicjatyw współpracy transgranicznej realizowanych przez podmioty z Polski i Niemiec. Mając na uwadze powszechny dostęp do informacji nt. takich projektów, opracowane zostały statystyki dotyczące aktywności lokalnych podmiotów Zachodniego Pomorza w obszarze kultury przy projektach transgranicznych podlegających dofinansowaniu.

IV.1 Program Południowy Bałtyk

Program Południowy Bałtyk do tej pory realizowany był tylko w ramach jednej perspektywy finansowej (2007-2013). Mimo że program adresowany był nie tylko do podmiotów z woj. zachodniopomorskiego i północnych powiatów Meklemburgii – Pomorza Przedniego (beneficjentami były też instytucje z województw: pomorskiego i warmińsko-mazurskiego w Polsce oraz bałtyckich regionów: Danii, Szwecji i Litwy), warto przeanalizować jego realizację pod kątem aktywności zachodniopomorskich podmiotów. Analiza pozwoli zaprezentować aktywność i konkurencyjność instytucji z tego obszaru Europy na tle innych regionów.

W latach 2007-2015 w ramach Programu zrealizowanych zostało 17 projektów o tematyce kulturalnej. W zależności od tematyki dotyczyły one Działania 2.3 Programu – Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnego i kulturowego dziedzictwa dla rozwoju regionalnego oraz Działania 2.4 – Inicjatywy lokalnych społeczności.

Liderami siedmiu z tych projektów były podmioty z Meklemburgii-Pomorza Przedniego, a dwóch – z woj. zachodniopomorskiego. Tylko 5 z 17 projektów z obszaru kultury realizowanych było bez udziału instytucji z obydwu regionów, natomiast 9 projektów było realizowanych przy udziale podmiotów z obydwu regionów.

Warto dodać, że aktywność instytucji z Polski i Niemiec w obszarze kultury w ramach tego Programu była szczególnie duża, bowiem tylko jeden z 17 projektów realizowany był bez udziału polskiej instytucji i tylko 4 bez udziału niemieckiego podmiotu

Rys. 3 Projekty kulturalne instytucji z województwa zachodniopomorskiego i Meklemburgii-Pomorza Przedniego w ramach Programu Południowy Bałtyk 2014-2020 na tle wszystkich zrealizowanych projektów

Wyszczególnienie	Liczba projektów	Wartość projektów (w EUR)	Udział wartości (w %) w łącznej alokacji na projekty kulturalne
Wspólne projekty instytucji z woj. zachodniopomorskiego i Meklemburgii-Pomorza Przedniego, w tym:	9	7 630 821,34	67,45%
w których liderem była polska instytucja	1	27 000,00	0,24%
w których liderem była niemiecka instytucja	5	4 774 486,67	42,21%
w których instytucje były tylko partnerami	3	2 829 334,67	25,01%
Wszystkie projekty, w których liderem była instytucja z woj. zachodniopomorskiego	2	1 027 000,00	9,08%
Wszystkie projekty, w których partnerem była instytucja z woj. zachodniopomorskiego	8	7 603 821,34	67,22%
RAZEM projekty z udziałem instytucji z woj. zachodniopomorskiego	10	8 630 821,34	76,29%
Wszystkie projekty, w których liderem była instytucja z Meklemburgii-Pomorza Przedniego	7	4 997 436,67	44,18%
Wszystkie projekty, w których partnerem była instytucja z Meklemburgii-Pomorza Przedniego	5	4 137 340,00	36,57%
RAZEM projekty z udziałem instytucji z Meklemburgii-Pomorza Przedniego	12	9 134 776,67	80,75%

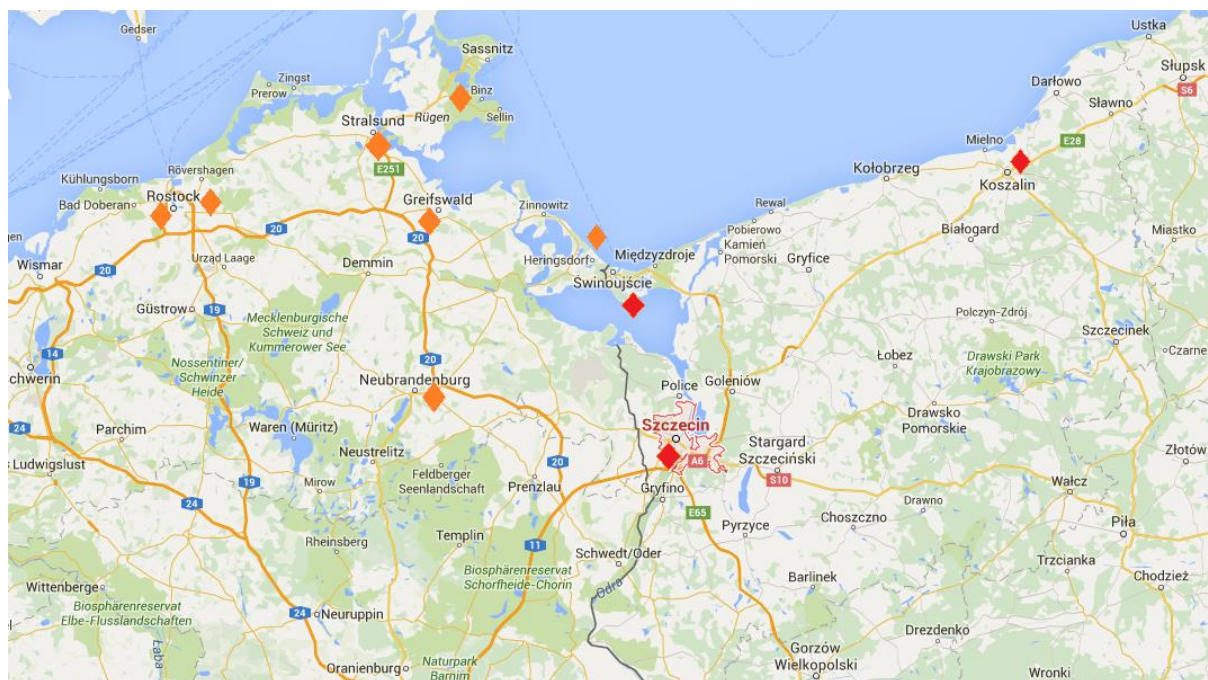
Źródło: opracowanie własne (uwaga: dane uwzględniają zaplanowane, ale nie rozliczone w momencie oddania raportu, budżety projektów złożonych w ramach naboru nr 10, na tzw. seed money projects)

Powyższa tabela pokazuje aktywność podmiotów działających w obszarze kultury z terenu woj. zachodniopomorskiego i Meklemburgii-Pomorza Przedniego na tle całego kulturalnego obszaru Programu Południowy Bałtyk 2007-2013. Jak widać, podmioty z tych regionów miały znaczący udział w przedsięwzięciach całego Programu – ponad 80% z wydanych na kulturę ponad 11 mln EUR powędrowało na projekty realizowane przez niemieckie podmioty, a ponad 76% - przez podmioty z woj. zachodniopomorskiego. Podmioty niemieckie były przy tym bardziej aktywne, liderując siedmiu przedsięwzięciom.

Jeżeli chodzi o wspólne projekty podmiotów z Pomorza Zachodniego i Przedniego, to najczęściej liderami takich przedsięwzięć były niemieckie instytucje – tylko w jednym przypadku liderem była polska instytucja (projekt, w ramach którego powstało przedmiotowe opracowanie). Instytucje z woj. zachodniopomorskiego również w innych projektach rzadko pełniły role liderów, częściej realizując tylko ułamek działań projektowych.

Poniższa mapa przedstawia lokalizacje podmiotów z badanego obszaru, które realizowały projekty w ramach Programu Południowy Bałtyk 2007-2013 w zakresie idei kulturalnych.

Rys. 4 Lokalizacje podmiotów z woj. zachodniopomorskiego i Meklemburgii-Pomorza Przedniego pełniących role liderów/partnerów w projektach w ramach Programu Południowy Bałtyk 2007-2013

Źródło: opracowanie własne

Mimo że liczba projektów, w których brały udział polskie i niemieckie podmioty jest podobna, to w na obszarze Meklemburgii-Pomorza Przedniego instytucje pochodziły z 7 miejscowości, a na terenie woj. zachodniopomorskiego tylko z trzech.

Może to świadczyć zarówno o małym doświadczeniu i zakresie wiedzy ze strony małych podmiotów w odniesieniu do projektów transgranicznych, jak również scentralizowaniu wielu ważnych funkcji regionu.

Warto zauważyć, że projekty w ramach Programu realizowało aż 7 różnych instytucji ze Szczecina, 3 ze Stralsund oraz 5 z Rostock.

Jeżeli chodzi o typy instytucji, które aplikowały do Programu z badanego regionu, to były wśród nich najczęściej samorzady (5), uniwersytety (3), organizacje turystyczne (2) i muzea (2),

IV.2 Program Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia – Polska (projekty standardowe)

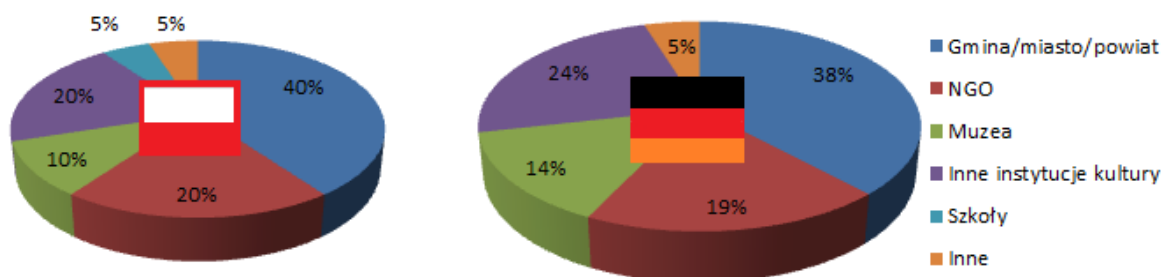
Dedykowany tylko dwóm analizowanym regionom jest Program Meklemburgia-Pomorze Przednie/ Brandenburgia – Polska, który był wdrażany zarówno zaraz po wejściu Polski do UE (w latach 2004-2006), jak również w kolejnej pełnej już perspektywie 2007-2013 (i będzie kontynuowany również w perspektywie 2014-2020). W bieżącym rozdziale dokładniejszej analizie poddane zostaną projekty z alokacji na lata 2007-2013, jednak parę słów poświęcono również wcześniejszej perspektywie. Funduszom Małych Projektów poświęcono natomiast kolejny podrozdział.

W latach 2004-2006 w ramach Programu zrealizowanych zostało 26 projektów w ramach działania: działania na rzecz wzmocnienia wewnątrzregionalnej i międzygminnej kooperacji oraz współpracy kulturalnej, transgraniczna współpraca na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, stworzenia systemu partnerstwa dla bezpieczeństwa oraz 20 projektów w ramach działania na rzecz rozbudowy i zachowania placówek kulturalnych i oświatowych o znaczeniu transgranicznym celem stworzenia lepszej oferty kulturalnej regionu. W ramach pierwszego z działań wydatkowano dofinansowanie w wysokości ponad 562 tys. EUR (średnie dofinansowanie wyniosło ponad 21 tys. EUR), a w ramach drugiego ponad 3,1 mln EUR (średnio po ponad 155 tys. EUR na projekt).

Liczba zrealizowanych w ramach Priorytetu projektów była największą spośród innych obszarów wsparcia, co świadczy o szczególnym zainteresowaniu współpracą w obszarze kultury instytucji z obydwu regionów.

W perspektywie finansowej 2007-2013 w obszarze kultury (w ramach wszystkich 3 priorytetów) zrealizowanych zostało 20 projektów – w 13 z nich beneficjentem wiodącym była niemiecka instytucja, a w 7 – polska. Ogółem w wymienionych inicjatywach brały udział 24 polskie podmioty oraz 22 niemieckie. Różnice dotyczyły także kwoty wydatkowania środków na projekty – instytucje z Niemiec wydały w sumie prawie 17,5 mln EUR, natomiast z Polski – ok. 2 mln EUR mniej, co dało w sumie ok. 33 mln EUR na wspólne inicjatywy w obszarze kultury w ramach Programu, tj. średnio po 1,65 mln EUR na projekt. Warto dodać, że 4 z 20 projektów były realizowane bez wkładu finansowego partnera/-ów, w związku z czym cała odpowiedzialność finansowa leżała po stronie lidera projektu.

Rys. 5 *Udział poszczególnych typów instytucji z Polski (po lewej) i Niemiec (po prawej) w realizacji polsko-niemieckich projektów w ramach Programu Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia – Polska 2007-2013*

Źródło: opracowanie własne

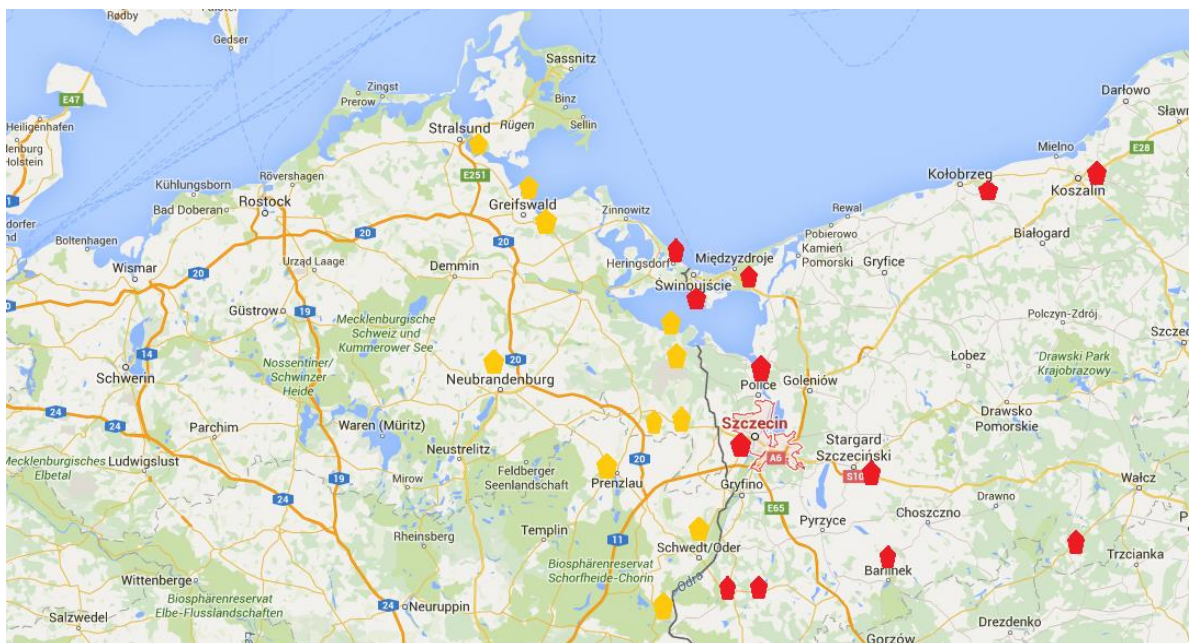
Powyższe wykresy wskazują, że struktura typów instytucji biorących udział w projektach transgranicznych w ramach Programu Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia – Polska 2007-2013 jest bardzo zbliżona.

Wynika z tego, iż instytucje z polsko-niemieckiego pogranicza najczęściej nawiązywały kontakt/partnerstwo z podmiotem o tym samym profilu. W obydwu krajach najwięcej partnerstw dotyczyło samorządów oraz instytucji kultury, w szczególności muzeów.

Warto dodać, że z obszaru objętego Programem Południowy Bałtyk, tj. obejmującego tylko północne rejony kraju związkowego Meklemburgia-Pomorze Przednie, w opisywanym Programie zrealizowano 12 z 20 projektów, tj. 60% wszystkich kulturalnych inicjatyw. Zbliżony poziom (58,3%) miał również udział wartości tych projektów w sumie budżetów wszystkich projektów z obszaru kultury. Dokładnie taki sam udział (60%) miały w projektach kulturalnych przedsięwzięcia inwestycyjne zakładające zakupy środków trwałych oraz prace budowlane.

Na poniższej mapie zaprezentowano lokalizacje partnerów i liderów polsko-niemieckich projektów w ramach Programu Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia – Polska 2007-2013. Widać, że najwięcej podmiotów pochodzi z bezpośredniego obszaru przygranicznego lub dużych ośrodków miejskich (największej niemieckie miasta w pobliskim regionie po stronie niemieckiej to Stralsund i Greifswald). Im dalej od granicy polsko-niemieckiej, tym mniej podmiotów zaangażowanych w realizację projektów z tego Programu.

Rys. 6 Lokalizacje podmiotów z woj. zachodniopomorskiego i Meklemburgii-Pomorza Przedniego pełniących role liderów/partnerów w projektach w ramach Programu Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia – Polska 2007-2013

Źródło: opracowanie własne

IV.3 Program Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia – Polska (małe projekty)

Osobnej uwagi wymagają małe projekty z ww. Programu, które realizowane były w ramach podprogramu w formie Funduszu Małych Projektów. Liderzy polskiej i niemieckiej sieci podmiotów lokalnych uzyskiwali dofinansowanie z Programu na organizację konkursu i rozdysponowanie niewielkich grantów pomiędzy małe ośrodki/inicjatywy.

Co warto podkreślić, Fundusz Małych Projektów funkcjonował już od 1995 roku w ramach instrumentów Phare CBC: Polska – Niemcy i Region Morza Bałtyckiego. W latach 1998-2004 zrealizowano 368 wspólnych projektów o łącznej wartości dofinansowania prawie 4,1 mln EUR. Dzięki konkursom z lat 2001-2003, do 2006 roku zrealizowano jeszcze 109 innych małych projektów, dla których łączna wartość grantu wyniosła ponad 3,2 mln EUR.

Jeżeli chodzi o Fundusz Małych Projektów z perspektywy 2004-2006, czyli już po wstąpieniu Polski do UE, to zrealizowane zostały 244 projekty o łącznym dofinansowaniu prawie 2,1 mln EUR.

W perspektywie 2007-2013, wobec sukcesów, jakie w poprzednich latach niesły za sobą projekty zrealizowane w ramach Funduszu Małych Projektów, zrealizowano dwie edycje Funduszu. Małe projekty realizowane były w latach 2010-2011 i 2012-2014.

Projekty w ramach pierwszej edycji opiewały w sumie na ponad 5,6 mln EUR, a w drugiej na prawie 7,8 mln EUR. Łącznie w pierwszej edycji zatwierdzonych zostało ponad 500 małych projektów, a w drugiej 640 - w sumie 1 223 wspólne polsko-niemieckie inicjatywy. W ramach funduszu projekty kulturalne stanowiły obok wspólnych przedsięwzięć sportowych najważniejsze i najczęściej wybierane pomysły na polsko-niemiecką kooperację. Wybierane projekty bardzo rzadko przekraczały kwotę dofinansowania 20 tys. EUR, a wiele jednostek zadowalało nawet wsparcie rzędu 700-900 EUR (w szczególności szkoły, nie prowadzące samodzielnej gospodarki finansowej).

Konstrukcja Funduszu Małych Projektów zakładała, że projekty, w których wnioskodawcą i głównym gospodarzem przedsięwzięć będzie podmiot niemiecki, będą składane do Związku Komunalnego Europaregion Pomerania e.V, natomiast w przypadku polskich podmiotów – do Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomerania.

Projektów złożonych w latach 2010-2014 przez niemieckie podmioty było w sumie 652 (53,3% zatwierdzonych wniosków), a przez polskie 571 (46,7% zatwierdzonych wniosków). Pośród beneficjentów Funduszy znalazły się samorządy, instytucje kultury, szkoły publiczne, szkoły artystyczne, uczelnie, organizacje pozarządowe czy kluby. Kluczowy w tego typu projektach był fakt, iż nie wiązały się one ze zbyt dużymi formalnościami i nawet w niewielkich instytucjach, nie dysponujących specjalistami z zakresu pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania, z powodzeniem przygotowywano wnioski. Co ciekawe, wiele podmiotów z sukcesem składało swoje projekty kilkakrotnie, co potwierdza atrakcyjność Funduszu Małych Projektów dla lokalnych podmiotów. Świadczyć to może również o tym, że lokalne instytucje wolą starać się o niewielkie środki z większym prawdopodobieństwem ich otrzymania, niż o znacznie większe kwoty, pozwalające np. przygotować działania inwestycyjne.

V. WSPÓŁPRACA TRANSNARODOWA W OCZACH PRZEDSTAWICIELI LOKALNYCH PODMIOTÓW

Aby jeszcze dokładniej poznać potencjał do współpracy transnarodowej lokalnych podmiotów z woj. zachodniopomorskiego oraz landu związkowego Meklemburgia-Pomorze Przednie, do losowo wybranych kilkudziesięciu instytucji/organizacji przesłano ankiety, które uwzględniały trzy części składowe: dla wszystkich podmiotów, dla tych, którzy podjęli się współpracy transnarodowej w ostatnich 5 latach i dla tych, którzy nie prowadzili tego typu zadań kooperacyjnych. Zebrane ankiety pozwoliły poznać odczucia, specyfikację ewentualnej współpracy oraz plany na przyszłość lokalnych podmiotów względem inicjatyw transnarodowych.

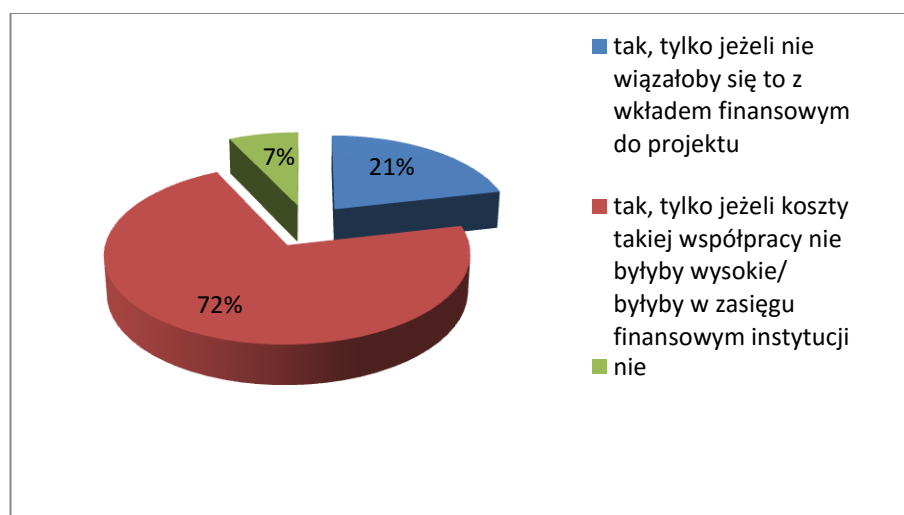
Profil polskich podmiotów lokalnych biorących udział w ankiecie był następujący: ok. 86% respondentów, którzy udzielili odpowiedzi to instytucje kultury, pozostałą część stanowiły samorządy i inne organizacje. Najwięcej ankietowanych reprezentowało podmioty zatrudniające od 20 do 50 pracowników (blisko 36%), po ok. 20% to instytucje zatrudniające mniej niż 10 bądź więcej niż 100 osób, a pozostałe stanowiły instytucje o zatrudnieniu 10-20 lub 50-100 osób. Ok. 57% badanych instytucji zadeklarowało, że w ich strukturze znajduje się osoba odpowiedzialna za obsługę projektów współpracy międzynarodowej i pozyskiwanie finansowych środków zewnętrznych. Najczęściej polskie podmioty dysponowały rocznym budżetem mniejszym niż 1 mln zł, najrzadziej – od 5 do 10 mln zł. Wiele z ankietowanych podmiotów wykazywało też dość dużą aktywność w organizacji wydarzeń o zasięgu ponadlokalnym (regionalnym, krajowym, międzynarodowym) – blisko 60% średnio w ciągu roku realizowało kilka tego typu wydarzeń, a prawie 30% - od 1 do 2/rocznie. Poniżej 10% respondentów stwierdziło brak realizacji tego typu projektów.

W przypadku niemieckich instytucji, najwięcej – ponad 60% ankietowanych stanowiły podmioty bezpośrednio nadzorowane przez władze kraju związkowego Meklemburgia-Pomorze Przednie, natomiast pozostałą część stanowiły instytucje podległe gminom, jednostkom centralnym oraz organizacje pozarządowe. Ok. połowa badanych podmiotów wykazywała zatrudnienie do 10 osób, blisko 30% stanowiły instytucje zatrudniające od 50 do 100 osób, a ok. 20% - od 20 do 50.

Tylko w średnio co piątej ankietowanej niemieckiej funkcjonowało stanowisko dot. obsługi projektów współpracy międzynarodowej i pozyskiwania środków zewnętrznych. Ponad 60% badanych niemieckich jednostek dysponowało budżetem mniejszym niż 250 tys. EUR, z kolei pośród pozostałych najczęściej między 1 a 4 mln EUR. Dość niewielkie było również doświadczenie niemieckich podmiotów w organizacji wydarzeń o zasięgu ponadlokalnym – po ok. 40% ankietowanych wskazywało, że realizuje tego typu imprezę średnio raz na 2-3 lata, bądź 1-2 razy do roku. Ok. 20% respondentów nie wskazało na tego typu inicjatywy w przeszłości.

Pośród respondentów reprezentujących polskie lokalne podmioty, tylko ok. 21% stwierdziło, że ich instytucja nie podjęła się współpracy z zagranicznym podmiotem/artystą/specjalistą, z kolei pośród niemieckich podmiotów - 10%. Jednocześnie większość polskich (93%) i niemieckich podmiotów (98%) jest zainteresowanych podjęciem współpracy międzynarodowej w przyszłości.

Rys. 7 Odsetek udzielonych odpowiedzi respondentów reprezentujących polskie podmioty lokalne na pytanie: „Czy skorzystałoby Państwo z możliwości współpracy z zagraniczną instytucją/osobą, jeśli byłoby to w formie sieci, do której zaproszenie otrzymaliby Państwo od innego podmiotu?”

Źródło: opracowanie własne

Jak pokazuje powyższy wykres, większość ankietowanych polskich podmiotów podjęłoby się współpracy z zagranicznym partnerem na jego zaproszenie, jeśli nie wiązałoby się to z wysokim wkładem finansowym. Co piąta instytucja warunkuje uczestnictwo w takim projekcie od możliwości bezpłatnego uczestnictwa, a jedynie 7% odrzuca jakąkolwiek formę współpracy w takim wypadku. W przypadku niemieckich instytucji większość wskazuje na możliwość uczestnictwa w takim projekcie bez ponoszenia wkładu finansowego.

Na pytanie, czy przedstawiciel danej instytucji słyszał o Programie EWT Południowy Bałtyk lub innym programie współpracy transgranicznej finansowanym z zewnętrznych źródeł, ponad 78% odpowiedzi od polskich instytucji było twierdzących, jednak zaledwie ok. 22% z tej grupy korzystało z tego typu programów. W przypadku niemieckich podmiotów, odpowiedzi twierdzących na powyższe pytanie było ok. 60%, z czego prawie 70% składało wnioski o dofinansowanie z tego typu programów.

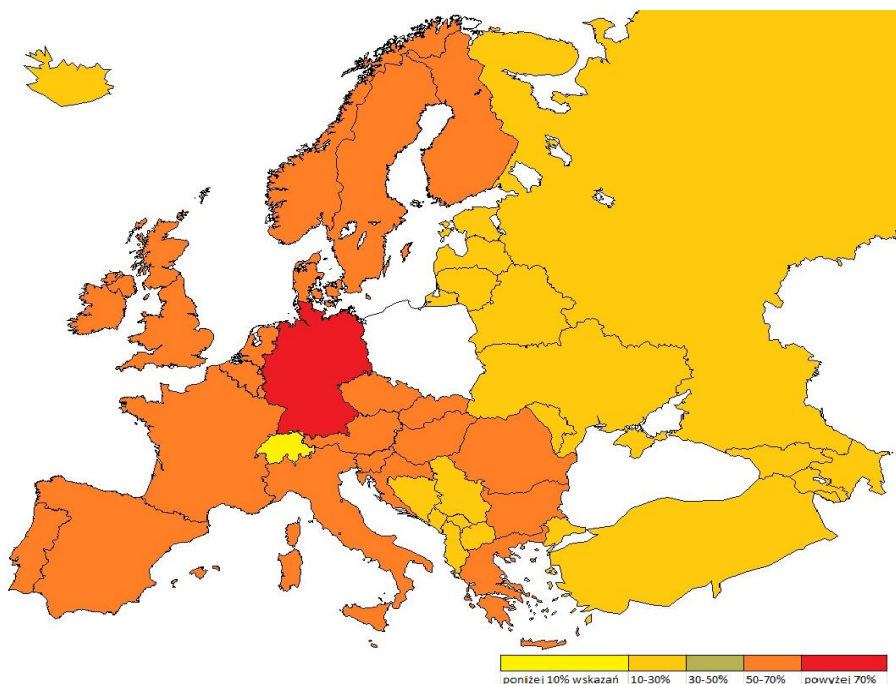
Mimo przeciętnego wykorzystania środków Południowego Bałtyku pośród ankietowanych, polskie instytucje chętnie korzystały ze środków zewnętrznych w ostatnich 5 latach. Blisko 80% z nich starało się o dofinansowanie swoich inicjatyw z zewnętrznych źródeł (środki unijne, norweskie, krajowe czy NGO) w ciągu ostatnich lat kilkakrotnie, natomiast pozostali przynajmniej 1 raz. W przypadku niemieckich podmiotów około połowa wykazała starania się o wsparcie finansowe z tego typu źródeł w ostatnich 5 latach, najczęściej 1-2 razy.

W zależności od doświadczeń badanych podmiotów w zakresie współpracy międzynarodowej, inaczej brzmiały pytania skierowane do ankietowanych. Tym samym oddzielnie analizowano organizacje działające międzynarodowo w ostatnich 5 latach i nie działające na tym polu w badanym okresie.

Przedstawiciele polskich instytucji pytani o liczbę nawiązanych partnerstw zagranicznych w ostatnich latach, w przypadku podmiotów najczęściej wskazywali liczbę od 2 do 3 (ok. 45% ankietowanych), zespołów artystycznych – również od 2 do 3 (ok. 37% ankietowanych), natomiast artystów i specjalistów w zakresie kultury – 9 i więcej (blisko 46%). Należy uznać polskie podmioty z doświadczeniami zagranicznymi za stosunkowo aktywne – tylko ok. 20% nie wskazało na współpracę z zagranicznym zespołem, a niecałe 10% - na współpracę z artystą z zagranicy.

Bardzo rzadko wskazywano również odpowiedź, że w ostatnich 5 latach podjęto współpracę tylko z jednym podmiotem/zespołem/artystą z zagranicy.

Rys. 8 Obszary krajów europejskich, z których pochodzili partnerzy zagraniczni przy realizacji wspólnych projektów z polskimi podmiotami z województwa zachodniopomorskiego

Źródło: opracowanie własne

Jak widać na powyższej mapie, ankietowani najczęściej do współpracy wybierali podmioty z Niemiec, albo kraje unijne/Norwegię (odpowiedzi sprecyzowane były w następujące grupy: Niemcy, kraje skandynawskie, kraje nadbałtyckie, inne kraje UE, Szwajcaria, inne kraje europejskie spoza UE, inne kraje). Mimo wspólnego położenia nad Morzem Bałtyckim, stosunkowo rzadko wskazywano na Litwę, Łotwę, Estonię czy Rosję. Warto również wspomnieć, że ankietowanie wskazali też w pojedynczych przypadkach na Szwajcarię oraz kraje poza Europą.

Jeżeli chodzi o obszary kultury, w jakich realizowane były wspólne przedsięwzięcia przez polskie podmioty lokalne (większość wskazywała na więcej niż jeden obszar), to najczęściej była to muzyka (ponad 72% ankietowanych) oraz taniec (ponad 45%). Stosunkowo często realizowane były także wspólne projekty z zakresu teatru, fotografii i rękodzieła.

Skala tych projektów potwierdza ograniczone zainteresowanie pozyskiwaniem większych kwot dofinansowania na projekty transgraniczne – ponad 70% ankietowanych reprezentantów polskich podmiotów stwierdziło, że realizowane wspólnie projekty transgraniczne nie przekraczały jednostkowo 100 tys. zł.

Tylko co czwarty z ankietowanych podmiotów brał udział w przedsięwzięciu realizowanym wspólnie przez instytucje z co najmniej 3 różnych krajów.

Pytani o główne przesłanki podjęcia współpracy zagranicznej, reprezentacji polskich instytucji najczęściej wskazywali na uatrakcyjnienie oferty kulturalnej instytucji (w ponad 90% przypadków) oraz możliwość pozyskania dofinansowania z zewnętrznych źródeł na projekty partnerskie (ponad połowa ankietowanych). W mniejszym stopniu zwracano uwagę na promocję instytucji zagranicą bądź wynikało to bezpośrednio z zaproszenia zagranicznego partnera. Za to wszystkie projekty które zakładały zagraniczną współpracę przez polskie instytucje ocenione zostały bardzo dobrze (ponad 80% ankietowanych), bądź wręcz wzorowo (niecałe 20%) – jednocześnie wszystkie polskie instytucje z doświadczeniem międzynarodowym wyraziły chęć podejmowania wyzwań transnarodowych również w przyszłości.

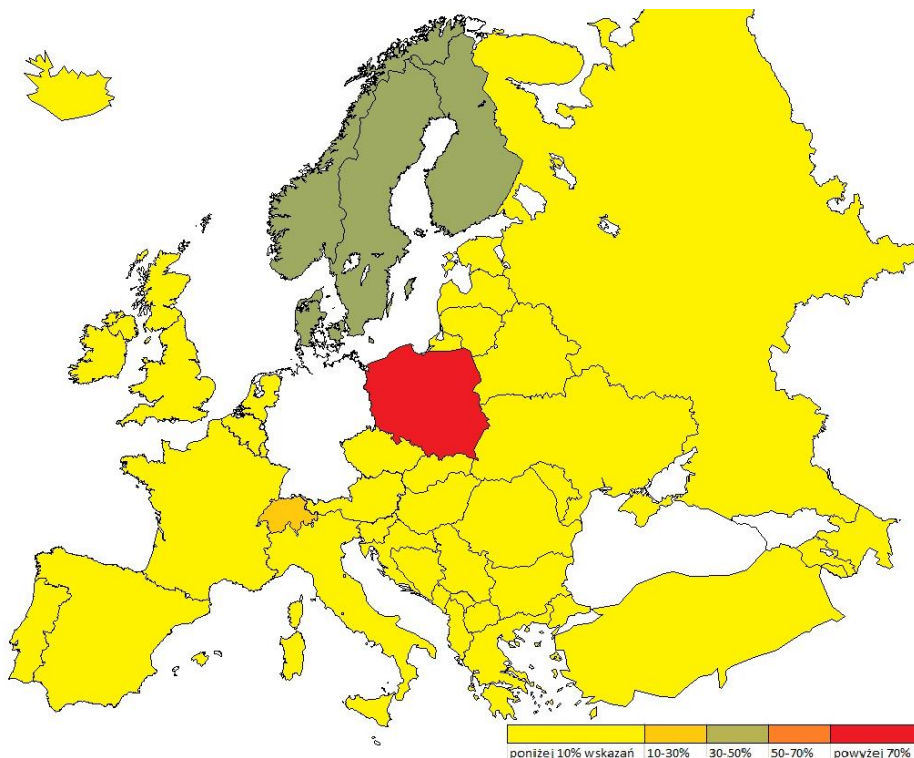
Ankietowani pytani byli także o problemy w realizowanych przez nich projektach partnerskich i oczekiwaną pomoc przy organizacji tego typu inicjatyw w przyszłości. Tylko co trzecia polska instytucja nie wskazała na problemy przy przygotowywaniu i realizacji takich projektów – do najczęściej wymienianych kłopotów należały: bariery językowe i problemy z komunikacją i przepływem informacji. Wielokrotnie wskazywano również na problemy z określeniem wspólnego budżetu i źródeł jego finansowania. Pośród ewentualnych form wsparcia przy przygotowywaniu projektów międzynarodowych/transgranicznych najczęściej wskazywano: zaproponowanie źródeł finansowania wspólnego przedsięwzięcia (ponad 80% wskazań), pomoc w znalezieniu zagranicznego partnera (blisko 55%), udział w warsztatach/szkoleniach w zakresie prowadzenia projektów międzynarodowych (45%) oraz wsparcie w negocjacjach warunków współpracy z partnerem (ok. 36% wskazań).

Ok. 90% podmiotów z doświadczeniem międzynarodowych wykazuje też chęć realizacji projektów transgranicznych z niemieckim partnerem, najczęściej oczekując wsparcia od większej instytucji w zakresie zaproponowania źródeł finansowania dla wspólnego przedsięwzięcia i/lub pomocy w znalezieniu niemieckiego partnera.

Reprezentanci niemieckich podmiotów z doświadczeniem międzynarodowym najczęściej wskazywali na liczbę 2-3 partnerstw międzynarodowych z ich udziałem w ostatnich latach (ok. 67%) bądź jedno (ponad 33%) – podobnie statystyka prezentuje się w przypadku współpracy z zagranicznymi zespołami artystycznymi.

Z kolei w przypadku liczby artystów i specjalistów z zakresu kultury, z którymi podjęto współpracę w ostatnich latach, najczęściej wskazywano na 1 taką osobę (ok. 44%) bądź na przeciwnym biegunie – 9 i więcej (ok. 33% wskazań).

Rys. 9 Obszary krajów europejskich, z których pochodzili partnerzy zagraniczni przy realizacji wspólnych projektów z niemieckimi partnerami z Meklemburgii-Pomorza Przedniego

Źródło: opracowanie własne

Jak widać na powyższej mapie, niemieccy ankietowani najczęściej do współpracy wybierali podmioty z Polski, albo kraje skandynawskie. Stosunkowo rzadko wskazywano na Litwę, Łotwę, Estonię czy inne kraje unijne. Dość dużo wskazań dotyczyło również partnerów ze Szwajcarii – jednego z południowych sąsiadów Niemiec.

Na pytanie, które obszary kultury były w szczególności wybierane przez niemieckie podmioty lokalne jako tematyka projektów partnerskich (większość wskazywała na więcej niż jeden obszar), najczęściej wskazywano muzykę (ponad 55% ankietowanych) oraz taniec (ponad 40%). Stosunkowo dużo było również wspólnych projektów skoncentrowanych na teatrze, fotografii czy malarstwie.

Tak jak w przypadku polskich instytucji, niemieckie podmioty wykazywały głównie współpracę przy projektach mniejszej skali (do 25 tys. EUR). Około 40% niemieckich ankietowanych wskazało dodatkowo, że w ostatnim czasie realizowało wspólny projekt jednocześnie z partnerami z więcej niż jednego państwa.

Pytani o czynniki podjęcia współpracy zagranicznej, reprezentacji niemieckich jednostek najczęściej wskazywali na uatrakcyjnienie oferty kulturalnej instytucji (w prawie 80% przypadków) oraz możliwość pozyskania dofinansowania z zewnętrznych źródeł na projekty partnerskie (prawie 70%). W mniejszym stopniu wynikało to bezpośrednio z zaproszenia zagranicznego partnera. Większość projektów zakładających zagraniczną współpracę realizowanych przez niemieckie instytucje oceniona została bardzo dobrze (prawie 90% ankietowanych), natomiast niewielki odsetek (ok. 10%) uznało dotychczasową współpracę za przeciętną – jednocześnie większość niemieckich instytucji z doświadczeniem międzynarodowym wyraziło chęć podejmowania wyzwań transnarodowych również w przyszłości.

Respondenci z doświadczonych międzynarodowo niemieckich podmiotów wskazywali także na problemy, które pojawiły się w ramach dotychczasowych projektów partnerskich. Większość niemieckich instytucji wskazało na tego typu problemy – do najczęściej wymienianych należały: bariery językowe i problemy z komunikacją i przepływem informacji. Wielokrotnie wskazywano również na problemy z brakiem zainteresowania potencjalnych partnerów zagranicznych realizacją projektu.

Pośród możliwych form wsparcia przy przygotowywaniu projektów międzynarodowych/transgranicznych najczęściej wskazywano: pomoc w znalezieniu zagranicznego partnera (ponad 70%), wskazanie możliwych źródeł finansowania przedsięwzięcia (ok. 70%) oraz udział w warsztatach/szkoleniach w zakresie prowadzenia projektów międzynarodowych i wsparcie w negocjacjach warunków współpracy z partnerem. Prawie wszystkie niemieckie podmioty z doświadczeniem międzynarodowym wykazują również chęć realizacji projektów transgranicznych z polskim partnerem, najczęściej oczekując wsparcia od większej instytucji w zakresie zaproponowania źródeł finansowania dla wspólnego przedsięwzięcia i/lub pomocy w znalezieniu polskiego partnera.

Jeśli chodzi o podmioty lokalne, które w ostatnich 5 latach nie podejmowały się międzynarodowej współpracy, to w ramach dedykowanych im ankiet 100% ich reprezentantów (zarówno polskich, jak i niemieckich) stwierdziło brak takiej współpracy również przez 2010 rokiem. Powody takiego stanu rzeczy są bardzo różne – w 50% przypadków wynikały one z obaw co do finansowych warunków takiej współpracy, natomiast z podobną częstotliwością (20%) wskazywano też na nie zgłaszanie się do instytucji zagranicznego partnera, brak potrzeby realizacji takiej inicjatywy, bariery językowe/komunikacyjne czy brak środków finansowych. Wszystkie ankietowane podmioty bez doświadczenia międzynarodowego zgodnie orzekły, że dołączyłyby do sieci zagranicznych instytucji/zagranicznej jednostki przy realizacji wspólnego projektu, jeśli otrzymałyby takie zaproszenie, a przedsięwzięcie byłoby akceptowalne pod względem finansowym i merytorycznym. Każdy z badanych wyraził też chęć skorzystania z bezpłatnej pomocy większej instytucji przy opracowywaniu międzynarodowego przedsięwzięcia. Blisko 75% ankietowanych jest zainteresowanych podjęciem przez ich instytucję wspólnego projektu z polskim/niemieckim partnerem, oczekując przy tym zawsze zaproponowania źródeł finansowania wspólnego przedsięwzięcia, a w dużej części przypadków także pomocy w znalezieniu niemieckiego/polskiego partnera, wsparcia w zakresie tłumaczeń na etapie komunikacji oraz wsparcia w negocjacjach warunków współpracy z partnerem. Wszystkie badane podmioty z tej grupy wyraziły także chęć uczestnictwa w warsztatach/szkoleniach z zakresu prowadzenia projektów międzynarodowych.

Lokalne instytucje z sektora kultury zarówno w ramach ankiet, jak również spotkań, miały możliwość wskazania dodatkowych: informacji nt. zrealizowanych projektów międzynarodowych w przeszłości, a także przemyśleń nt. oczekiwań związanych z potencjalnymi inicjatywami transgranicznymi.

Doświadczone we współpracy międzynarodowej instytucje wskazywały również na projekty realizowane w ramach Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży. Pośród najczęściej wymienianych typów projektów, jakie instytucje chciałyby realizować w partnerstwie z zagranicznymi wymieniano m. in. wspólne warsztaty i spotkania zespołów, koncerty, wspólne wystawy artystyczne, projekty digitalizacyjne czy prezentacje teatrów ulicznych.

Co ważne, analizowane podmioty nie zamykają się na współpracę z partnerami z innych krajów – w ankietach wskazywano m. in. na chęć współpracy z podmiotami z Litwy, Łotwy czy krajów skandynawskich (np. Szwecja). Zarówno w ramach spotkań, jak i przesyłanych ankiet bardzo często pojawiał się problem źródeł finansowania – wiele instytucji jako jedną z głównych przyczyn małej liczby inicjatyw transgranicznych, wskazywało brak dodatkowych środków finansowych do ich realizacji.

VI. ANALIZA SWOT LOKALNYCH PODMIOTÓW POD KĄTEM ICH POTENCJAŁU TRANSGRANICZNEGO

Na bazie zebranych ankiet, przeprowadzonych spotkań oraz dotychczasowych doświadczeń podmiotów zachodniego Pomorza Polski i Niemiec, przygotowane zostały analizy SWOT dla lokalnych podmiotów z obszaru kultury w zakresie ich potencjału transgranicznego. Wnioski z analizy pozwolą podsumować pełen obraz potencjału międzynarodowego polskich i niemieckich podmiotów lokalnych z obszaru kultury oraz wskazać w ramach przyszłych projektów odpowiednie rozwiązania budujące zdolność do kooperacji transnarodowej małych instytucji.

Rys. 10 Analiza SWOT podmiotów lokalnych z sektora kultury z obszaru województwa zachodniopomorskiego, kontekście ich potencjału do współpracy międzynarodowej

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - bogate doświadczenie w realizacji projektów z zagranicznymi partnerami - otwarty stosunek do podejmowania projektów z zagranicznymi instytucjami - duże zainteresowanie podejmowaniem projektów transgranicznych, w szczególności z niemieckimi partnerami - zasoby personalne w zakresie realizacji projektów międzynarodowych i/lub dofinansowanych ze środków zewnętrznych - relatywnie duża świadomość nt. występowania źródeł finansowania dla projektów realizowanych z partnerem zagranicznym - wysoka zdolność do realizacji wydarzeń o ponadlokalnym zasięgu - chęć wykorzystania zewnętrznych źródeł finansowania przy realizacji projektów międzynarodowych - szybki rozwój infrastrukturalny (wysokie tempo przyrostu nowych obiektów kulturalnych) 	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczone możliwości językowe skutkujące barierami w komunikacji z zagranicznym partnerem (brak personelu o wysokich umiejętnościach językowych) - ograniczone środki finansowe do realizacji projektów uwzględniających działania zagranicą i z udziałem zagranicznych artystów - zbyt częste uzależnianie realizacji projektów międzynarodowych od możliwości wykorzystania środków partnera/dotacji z programów wspólnotowych - niskie kwalifikacje i umiejętności personelu w zakresie przygotowywania projektów transgranicznych o średniej i dużej skali - bierna postawa w zakresie nawiązywania partnerstw zagranicznych (za mało inicjatyw podejmowane jest oddolnie) - niechęć/lęk przed podejmowaniem roli lidera/partnera wiodącego w ramach projektu partnerskiego - niewielkie wykorzystanie środków zagranicznych przy realizacji projektów partnerskich średniej i dużej skali
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - możliwość wykorzystania dofinansowania na projekty partnerskie z dwóch programów transgranicznych UE - duża liczba organizacji pozarządowych z obszaru kultury i współpracy transgranicznej, pomocnych przy nawiązywaniu stosunków partnerskich z zagranicznymi podmiotami - wysoka zdolność niemieckich instytucji do pełnienia roli partnera wiodącego w projektach z polskim udziałem - stosunkowo łatwa możliwość nawiązywania partnerstw z krajami nadbałtyckimi (Niemcy, Dania, Szwecja, Rosja, Litwa) - duża liczba zrealizowanych transgranicznych polsko-niemieckich projektów w ramach Funduszu Małych Projektów, stanowiących dobre praktyki dla potencjalnych partnerów 	<ul style="list-style-type: none"> - niski poziom uczestnictwa w kulturze mieszkańców woj. zachodniopomorskiego (m. in. w zakresie czytelnictwa, wydarzeń scenicznych, kina) - ograniczone zainteresowanie zagranicznych partnerów podejmowaniem współpracy z polskimi podmiotami - starzejące się społeczeństwo skutkujące ograniczeniem mobilności, a tym samym realizacji projektów za granicami kraju - wysoka konkurencyjność zagranicznych podmiotów w realizacji projektów dofinansowanych z programów transnarodowych UE - ograniczone możliwości wsparcia krajowego dla projektów międzynarodowych

Źródło: opracowanie własne

Rys. 11 Analiza SWOT podmiotów lokalnych z sektora kultury z obszaru kraju związkowego Meklemburgia-Pomorze Przednie, w kontekście ich potencjału do współpracy międzynarodowej

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - otwartość na podejmowanie projektów z zagranicznymi jednostkami - odpowiednie doświadczenie w realizacji projektów międzynarodowych - bogate doświadczenie w zakresie prowadzenia projektów międzynarodowych, tj. podejmowania się roli lidera pośród niemieckich jednostek czy tworzenia partnerstw - wysoka świadomość z zakresu realizacji przedsięwzięć transgranicznych przy wsparciu środków UE - duża aktywność kulturalna mieszkańców regionu, w szczególności w zakresie sztuk scenicznych - duża atrakcyjność turystyczna regionu, w szczególności w zakresie oferty muzeów - wysoki potencjał rozwojowy w zakresie realizacji małych projektów, z uwagi na dużą liczbę małych ośrodków i niską gęstość zaludnienia 	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczony potencjał finansowy i kadrowy instytucji, podyktowany niewielką liczbą mieszkańców w ośrodkach/niską gęstością zaludnienia - zbyt duże uzależnianie realizacji projektów partnerskich od źródeł finansowania przedsięwzięcia - bariery językowe w zakresie komunikacji z potencjalnymi partnerami zagranicznymi - niewielkie wykorzystanie środków zagranicznych przy realizacji projektów partnerskich średniej i dużej skali - ograniczona liczba specjalistów z zakresu pozyskiwania środków ze źródeł zagranicznych i realizacji projektów międzynarodowych w zakresie kultury, w małych ośrodkach - bierna postawa w zakresie nawiązywania partnerstw zagranicznych (wiele inicjatyw nie realizowanych jest ze względu na brak zgłoszenia się drugiej strony do projektu)
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - możliwość wykorzystania dofinansowania na projekty partnerskie z dwóch programów transgranicznych UE - duże zainteresowanie polskich podmiotów współpracą z niemieckimi instytucjami w ramach projektów transgranicznych - duże możliwości w zakresie nawiązywania partnerstw z krajami regionu Morza Bałtyckiego (Polska, Dania, Szwecja, Rosja, Litwa) - duża liczba zrealizowanych transgranicznych polsko-niemieckich projektów w ramach Funduszu Małych Projektów, stanowiących dobre praktyki dla potencjalnych partnerów 	<ul style="list-style-type: none"> - postępujący proces starzenia się społeczeństwa, skutkujący ograniczeniem mobilności i realizacji projektów poza granicami, a także zmniejszaniem się liczby potencjalnych krajowych odbiorców efektów projektów - zmniejszanie znaczenia małych ośrodków, skutkujące pogarszaniem się ich kondycji finansowej, a tym samym możliwości realizacji zagranicznych inicjatyw - niski poziom uczestnictwa w kulturze mieszkańców regionu w ramach oferty małych ośrodków (m. in. w zakresie czytelnictwa)

Źródło: opracowanie własne

VII. WNIOSKI I PODSUMOWANIE

Regiony województwa zachodniopomorskiego i kraju związkowego Meklemburgia-Pomorze Przednie nie należą do najbardziej rozwiniętych gospodarczo obszarów w swoich krajach. Przekłada się to również na statystyki w zakresie uczestnictwa w kulturze, które odbiegają od średniego poziomu w kraju. Podmioty działające w sektorze kultury na tych obszarach mimo podobnych problemów w zakresie dostępu do kultury, mają różne poglądy na temat wykorzystania w celu ich eliminacji współpracy transgranicznej/międzynarodowej. Przedstawiciele polskich podmiotów, którzy chcieliby realizować projekty z zagranicznym partnerem, w dużej mierze uzależniają decyzję od możliwości wsparcia ich wkładu ze środków wspólnotowych. Kluczowe podczas rozważań są również sprawy biurokratyczne oraz plan podziału obowiązków pomiędzy partnerów. Z kolei niemieckie instytucje swój udział w projektach transgranicznych bardziej oceniają pod kątem wartości dodanej takiej inicjatywy oraz jej koncepcji artystycznej czy wpływu na rozwój instytucji. Podmioty z Niemiec bardziej ważą również swój wkład finansowy do projektu – nawet w przypadku dobrych warunków finansowych instytucji, uważniej badają efektywność finansową przedsięwzięcia.

Potencjał polskich i niemieckich podmiotów kulturalnych w zakresie realizacji wspólnych przedsięwzięć jest bardzo wysoki. Sięgające blisko 20 lat doświadczenia w realizacji transgranicznych przedsięwzięć na tym obszarze, jeszcze przed wprowadzeniem w Polsce Układu z Schengen, dały mocne podwaliny i wzorce do naśladowania nowym pokoleniom i przedstawicielom lokalnych społeczności. Mimo ogromu możliwości dla podejmowania tego typu współpracy – programów transgranicznych UE czy organizacji pozarządowych działających na rzecz nawiązywania partnerstw – wciąż wiele podmiotów nie jest zdolnych bądź nie chce podejmować się realizacji międzynarodowych przedsięwzięć. Z jednej strony wskazuje się na brak środków finansowych do ich realizacji czy niskie zainteresowanie drugiej strony, a z drugiej sygnalizowane są bariery językowe i komunikacyjne.

Instytucje bardzo chętnie chcą włączać się natomiast w działania inicjowane/dofinansowane przez drugą ze stron, bądź większy podmiot. Mimo istnienia wielu narzędzi wsparcia merytorycznego i technicznego dla podmiotów kultury w zakresie opracowywania projektów, nawiązywania partnerstw czy pozyskiwania dofinansowania ze środków zewnętrznych, wciąż istnieje zapotrzebowanie na nowe formy edukacji. Znaczący jest również fakt, iż przedstawiciele lokalnych podmiotów chętniej podejmą się współpracy z większą jednostką oraz chcą uczyć się doświadczeń i umiejętności partnerskich od analogicznych dla ich placówek jednostek. Istotnym jest więc, aby do zawiązywania partnerstw/realizacji projektów partnerskich przy wsparciu UE, zachęcały właśnie jednostki z doświadczeniem w ich realizacji, a niekoniecznie w rozliczaniu czy zarządzaniu. Może to przyczynić się do niwelowania negatywnych odczuć potencjalnych partnerów projektów międzynarodowych w zakresie: biurokracji, wzajemnej komunikacji czy aspektów finansowych.

Znamienny jest również fakt, że doświadczenia podmiotów kulturalnych z obszaru woj. zachodniopomorskiego i Meklemburgii-Pomorza Przedniego rzadko obejmują projekty multi-kulturalne (obejmujące instytucje z co najmniej 3 krajów) oraz zwykle opierają się na prostych przedsięwzięciach partnerskich (po 1 partnerze z każdego państwa). Taki sposób zawierania partnerstw z jednej strony zacieśnia współpracę pomiędzy placówkami, z drugiej jednak bardzo ogranicza realizację większych projektów, a także skutkuje tym, że wiele przedsięwzięć nie wychodzi nawet na światło dzienne (niektóre pomysły ze względu na brak chętnego partnera nie mogą być realizowane). Tym samym, w dłuższej perspektywie pogłębia się przepaść między doświadczonymi podmiotami, które w dalszym ciągu rozwijają nawiązane partnerstwa zagraniczne i przygotowują kolejne przedsięwzięcia, a instytucjami bez jakiegokolwiek doświadczenia międzynarodowego. Niwelować tę różnicę mogą właśnie projekty multikulturalne oraz sieciowe, zakładające zaangażowanie co najmniej kilku podmiotów. Badania pokazały, że lokalne instytucje z analizowanego regionu chętnie do tego typu sieci by przystąpiły, nie będąc przy tym partnerami wiodącymi oraz odpowiadając jedynie za niewielki fragment przedsięwzięcia.

Uczestnictwo w takich złożonych projektach jest szczególnie atrakcyjne dla podmiotów niedoświadczonych na arenie międzynarodowej – przy wsparciu większych instytucji i mając ograniczony zakres obowiązków, uzyskują one znakomitą okazję do rozwoju umiejętności i wiedzy w tym zakresie swoich pracowników. W dalszej perspektywie może to natomiast skutkować zwiększeniem zapału tych placówek do podejmowania się, również samodzielnie, projektów realizowanych wspólnie z partnerem zagranicznym.